

Inarin kunnan ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2026–2029

Kunnanhallituksen 1.6.2026 hyväksymä

Organisaatio:Inarin kunta

Yhteystiedot:Piiskuntie 2 99800 Ivalo, inari@inari.fi, www.inari.fi

Pääotsikko:Inarin kunnan ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2026–2029

Kunnanhallituksen

hyväksymä:1.6.2026

Diaarinumero:436/00.01.02.00/2023

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	3
2	EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN KANSALLISET TAVOITTEET	4
3	EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN RAKENTEET INARISSA	5
4	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ ERI IKÄKAUSINA.....	6
4.1	Varhaiskasvatus	6
4.2	Perusopetus ja lukio	7
4.3	Saamelaisalueen koulutuskeskus.....	7
4.4	Työikäiset	8
4.5	Ikäihmiset	8
5	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ KUNNAN ERI PALVELUISSA	9
5.1	Liikuntapalvelut.....	9
5.2	Nuorisotyö	9
5.3	Kulttuuripalvelut, kirjasto ja kansalaisopisto	10
5.4	Terveysvalvonta	10
6	JÄRJESTÖT JA YHTEISÖT EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TOIMIJOINA	11
6.1	Järjestötyö	11
6.2	Inarin seurakunta.....	11
6.3	SámiSoster	12
7	PÄIHDETILANNE INARISSA	12
7.1	Lapset ja nuoret.....	12
7.2	Työikäiset ja ikääntyneet	15
8	EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	18
	LÄHTEET	21

1 JOHDANTO

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Se on lakisääteistä (523/2015) toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään alkoholistaa, tupakasta, huumausaineista ja rahapeleistä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja kaikissa ikäryhmissä. Päihteitä, joiden käyttöön ja haittoihin ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan, ovat alkoholi, huumeet, muut huumaaviin tarkoituksiin käytettävät aineet sekä tupakka- ja nikotiinituotteet. Lääkkeet, liuottimet ja muut aineet luokitellaan päihteiksi silloin, kun niitä käytetään päihtymistarkoituksessa. Rahapelihaitat kuuluvat myös ehkäisevän päihdetyön piiriin. Rahapelaamisella tarkoitetaan pelaamista, jossa pelin voitto tai tappio on rahaa tai rahanarvoista vastiketta (arpajaislaki 1047/2001). Rahapelejä ovat muun muassa raha-automaatit, raaputusarvat, veikkauspelit, kasinopelit ja totopelit. Rahapelaamisen lisäksi liiallinen digitaalisten viihdepelien (tietokone- ja konsolipelit sekä mobiililaitteilla pelattavat verkkopelit) pelaaminen saattaa aiheuttaa ongelmia. (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, THL 2021)

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia edistämällä päihteettömiä elintapoja ja lisäämällä päihdeilmion ymmärrystä sekä hallintaa. Työn tavoitteena on myös edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa. (THL 2023) Vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu sekä kunnille että hyvinvointialueille. Kuntien vastuulla on edistää ehkäisevää päihdetyötä eri hallinnonaloilla. Mukaan lukeutuu varhaiskasvatus, koulut, nuorisotyö sekä muut vapaa-ajan palvelut sekä työllisyys- ja kotoutumispalvelut. Hyvinvointialueilla tulee huolehtia kuntien ja hyvinvointialueen työn yhteensovittamisesta. Tärkeää on huolehtia, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan eri-ikäisten ihmisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Ollakseen vaikuttavaa, ehkäisevän työn tulee olla kiinteä osa kuntien ja hyvinvointialueiden pitkäjänteistä perustyötä ja näkyä kaikissa keskeisissä strategioissa ja suunnitelmissa. (THL, 2022.) Sivulla 4 olevassa kuvassa on esitetty ehkäisevän päihdetyön toteutustasoja ja vaikuttamiskohteita kunnissa ja hyvinvointialueilla EHYT ry:n havainnollistamana (EHYT ry 2022).



Ehkäisevän päihdetyön toteutusasteet ja vaikuttamiskohteet kunnissa ja hyvinvointialueilla. Mukailtu ehkäisevän päihdetyön laatukriteerien (Stakes, 2006 / THL, 2013) kuviosta. EHYT ry 2022.

2 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN KANSALLISET TAVOITTEET

Sosiaali- ja terveysministeriön valmisteleva, vuoteen 2030 saakka laadittu Päihde- ja riippuvuusstrategia linjaa kansallisesti yhteistä ehkäisevän päihdetyön kehittämistyötä. Päihde- ja riippuvuusstrategian tavoitteena on ehkäistä ja vähentää alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä huumausaineiden käytöstä ja rahapelaamisesta aiheutuvia riskejä, haittoja ja ongelmia kaikissa ikäryhmissä (STM 2021). Strategian toimeenpanoa tukee vuosille 2015–2025 laadittu valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma tukee kunnissa ja alueilla tehtävää lakisääteistä työtä. Toimintaohjelma nostaa esille mahdollisuuksia tehdä vaikuttavaa, laaja-alaista sekä kustannustehokasta ehkäisevää päihdetyötä käytännössä. Toimintaohjelman väliarviointi on julkaistu vuonna 2021 ja vuonna 2026 toimintaohjelma on päivityksessä.

Ehkäisevän päihdetyön keinoin pyritään vähentämään kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa. Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan päihdeitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin, päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja niiden riskitekijöihin sekä päihdeiden käyttöön ja käyttötappoihin. Kysyntään voidaan vaikuttaa esimerkiksi vuorovaikutteisella päihdekasvatuksella ja viestinnän keinoin. Kysyntään vaikutetaan myös tarjoamalla tietoa päihdeistä ja niiden vaikutuksista sekä motivoimalla ihmisiä tekemään hyvinvointia edistäviä valintoja. Saatavuuteen ja tarjontaan

voidaan vaikuttaa viranomaisten toimilla, joilla rajoitetaan ja säädellään myyntiä tai anniskelua esim. ravintoloissa ja tilaisuuksissa. (THL 2023)

Valtakunnallisessa ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa on kuusi painopistealuetta, joihin myös Inarin kunnan ehkäisevässä päihdetyössä tulee kiinnittää huomiota. Kun ehkäisevää päihdetyötä tehdään niiden mukaisesti, on työ kattavaa, vaikuttavaa ja kustannustehokasta:

- **Valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet.** Ehkäisevän päihdetyön perusrakenteet kunnassa ovat kunnossa. Kunnassa on nimetty toimielin sekä monialainen työryhmä, jotka vastaavat ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Ehkäisevälle päihdetyölle on suunnitelma.
- **Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveystieteiden tueksi.** Kuntalaisilla on helposti saatavilla tietoa päihde- ja pelihaitoista. Viestintään saadaan tehoja, kun sitä tehdään monien kanavien kautta samanaikaisesti ja vähennetään päihdeongelmaisten kielteistä leimaa.
- **Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa.** Varhaisen tunnistamisen tulisi toteutua laajasti eri palveluissa. Tavoitteena on saavuttaa myös palvelujen ulkopuolella olevat ihmiset. Varhaisen tunnistamisen toimia kunnan sekä sosiaali- ja terveystieteiden yhdyspinoilla tulee vahvistaa.
- **Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä.** Pakka-toimintamalli on laajasti käytössä. Ikärajovalvonta toimii, humalahaitat vähenevät, ikärajojen ja päihtyneille anniskelun kieltoa noudatetaan.
- **Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä.** Aktiiviset lähiyhteisöt, kuten järjestöt ja kyläyhdistykset, otetaan osaksi esim. varhaiskasvatukseen ja oppilaitosten perustamista, toimintatapoja ja -kulttuuria. Koulujen ja oppilaitosten ehkäisevää päihdetyötä tukevat toimintatavat ja päihdekasvatus sekä työpaikkojen päihdeohjelmat ovat merkittävässä asemassa ehkäisevässä päihdetyössä. Työ on vaikuttavinta, mikäli sitä tehdään samansuuntaisesti eri yhteisöissä. Järjestöjen tuen yhtenä kriteerinä on päihdeettömyys ja vapaa-aika on päihdeettömyyttä vahvistavaa.
- **Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista.** Kunnassa on ohjeistettu ja koulutettu ammattilaisia tunnistamaan päihde- ja peliongelmat, ottamaan ne puheeksi ja tarjoamaan niihin tukea varhaisessa vaiheessa. Ehkäisevän päihdetyön menetelmät ovat osana ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutusta. Lisäksi ammattilaisilla on tietoa tarjolla ehkäisevän päihdetyön materiaaleista sekä koulutuksista.

3 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN RAKENTEET INARISSA

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain mukaan kunnan tulee asettaa ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin, joka on Inarin kunnassa kunnanhallitus. Kunnanhallituksen alaisuuteen on perustettu vuoden 2025 alusta monialainen ehkäisevän päihdetyön työryhmä (EPT-työryhmä), jossa on edustus kunnan nuoriso- ja vapaa-aikatoimesta, koululta, terveystieteiden alalta, Inarin seurakunnasta, työterveyshuollosta, kunnanhallituksesta sekä Lapin hyvinvointialueelta. Työryhmä vastaa kaikkien ikäryhmien ehkäisevän päihdetyön kokonaissuunnittelusta ja seurannasta sekä käytännön toimeenpanosta omissa verkostoissaan. Hyvinvointikoordinaattori toimii kunnassa ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä, vastaa ehkäisevän päihdetyön koordinoinnista ja toimii EPT-työryhmän koollekutsujana.

EPT-työryhmä on valmistellut ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaa. Valmisteluvaiheessa on tutustuttu Inarin päihdetilanteeseen indikaattoritiedon avulla. Lisäksi on kerätty tietoa alueen ilmiöistä perusopetuksen, toisen asteen ja varhaiskasvatuksen edustajilta, liikunta- ja kulttuuripalveluiden sekä nuorisotyön työntekijöiltä ja hyvinvointialueen edustajilta. Päihdetilannetta ja toimintaohjelmaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta on käsitelty Inarin perhekeskusverkostossa.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma kokoaa yhteen Inarin kunnan alueella toimivia tahoja, jotka toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä eri ikäryhmissä. Toimintaohjelma kuvaa käytössä olevia toimintamalleja ja ajankohtaisia ilmiöitä sekä tuo esiin kehittämisehdotuksia ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen Inarin kunnan alueella. Toimintaohjelma on nelivuotinen ja sen keskeisimmät tavoitteet ja toimenpiteet on koottu taulukkoon, joka on ohjelman lopussa. Toimenpiteet on myös sulautettu osaksi kunnan laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa vuosille 2026–2029. Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan ja kuvataan vuosittaisessa kunnan hyvinvointi- ja turvallisuusraportissa.

Ehkäisevän päihdetyön toimintamallit Inarissa

Inarin kunnassa on käynnistetty vuonna 2024 eri viranomaisten yhteistyönä Ankkuri-toiminta. Ankkuri-toiminnan tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikollisuuteen sekä lähisuhdeväkivaltaan tehden ehkäisevää työtä näillä osa-alueilla. Ankkuri-malli perustuu moniviranomaistyöhön. Toiminnan tavoitteena on puuttua varhain alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen, selvittää nuoren elämäntilanne ja ohjata tarkoituksenmukaisen avun ja tuen piiriin. Lisäksi kunnassa on aloitettu vuonna 2025 NOKKO-mallin käyttöönotto. NOKKO on puuttumisen malli, jos peruskouluikäinen käyttää sähkösavukkeita, nikotiinipusseja tai muita nikotiinituotteita. Mallia on kehitetty Lapin alueella EHYT ry:n ja kuntien yhteistyönä.

4 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ ERI IKÄKAUSINA

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa käydään vanhempien kanssa aloituskeskustelu, jossa kysytään perheen kuulumiset. Lapselle tehdään myös varhaiskasvatussuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa käytetään erilaisia tunnekasvatusmateriaaleja tunteiden tunnistamisen, ilmaisun ja säätelyn opettamisessa. Henkilöstöä on koulutettu myös turvataitojen opettamiseen.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea perheen päihdeongelmista kärsivää lasta sekä ottaa puheeksi vanhemman päihdeongelma, ohjata ja kannustaa vanhempaa tarvittaessa tuen piiriin yhteistyössä neuvolan ja lastensuojelun kanssa. Ammattitaitoinen varhaiskasvatuksen henkilöstö

tunnistaa tilanteen, kun perheessä on päihderiippuvuutta ja tekee huolen herätessä lastensuojeluilmoituksen.

4.2 Perusopetus ja lukio

Koulun tehtävä ehkäisevässä päihdetyössä on lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukeminen, laadukas opetus, osallisuuden tukeminen, ongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen sekä hyvä yhteistyö lasten ja nuorten tukiverkoston kanssa.

Inarin kunnan koulut ovat päihteettömiä ja savuttomia, ja koulun järjestyssäännöissä on päihteet kielletty kaikissa tilanteissa. Vuonna 2023 on laadittu kouluille päihde- ja pelikasvatussuunnitelma, jossa on tunnetut ja tiedossa olevat palvelu- ja hoitopolut sekä yhdessä sovitut toimintakäytännöt. Tämä on ehkäisevää päihdetyötä, sillä jos huoli on aiheellinen, tarvitsee oppilas apua välittömästi. Oppilaiden päihteiden käyttöä seurataan THL:n valtakunnallisen kouluterveyskyselyn sekä oppilaiden terveystarkastuksissa ilmenneiden tietojen pohjalta.

Turvallinen kasvuympäristö on lasten ja nuorten päihteiden käytön suojaava tekijä. Muita suojaavia tekijöitä ovat hyvä itsetunto ja minäkuva, itseluottamus, sosiaaliset taidot ja tukiverkostat. Lähiympäristön vastuullinen suhtautuminen päihteiden käyttöön on myös suojaava tekijä. Riskitekijöitä ovat oppimisvaikeudet, huono koulumenestys, heikko koulunkäyntiin sitoutuminen, lähiympäristön runsas päihteiden käyttö ja luotettavien aikuiskontaktien puute.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto sekä suun terveydenhuolto tavoittavat kaikki ikäryhmät ja ovat keskeisiä toimijoita niin terveyden edistämässä kuin päihteiden käytön ja pelaamisen puheeksi otossa. Ikätasoon sopivan keskustelun tueksi oppilaan kanssa voi yläasteikäisillä käyttää ADSUME-päihdemittaria.

4.3 Saamelaisalueen koulutuskeskus

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen opiskelijoiden päihdeohjelman tavoitteena on ennaltaehkäistä päihdeongelmien syntymistä, tunnistaa varhaisessa vaiheessa opiskelijoiden ongelmakäyttö ja tarjota keinoja puuttua ongelmaan. Toimenpiteiden tavoitteena on opiskelun ja oppimisen tukeminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen.

Laki ammatillisesta koulutuksesta määrittelee ammatillisten oppilaitosten tehtäväksi mm. antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Koulutuksen tavoitteena on myös tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi ja antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Päihdeohjelmassa mainittujen toimenpiteiden taustalla ovat laki ammatillisesta koulutuksesta, tupakka-, huumausaine- ja rikoslaki sekä Sora-lainsäädäntö. Saamelaisalueen koulutuskeskuksen järjestyssäännöissä kielletään päihteiden ja huumaavien aineiden käyttö ja hallussapito opiskeluympäristössä.

Ofelaš-ohjaajat tiedottavat opiskelijoille opintojen alussa oppilaitoksessa olemassa olevasta päihdeohjelmasta. Opiskelijoille kerrotaan, että päihteet otetaan puheeksi opiskelijan kanssa,

mikäli tulee epäilyjä ongelmakäytöstä. Lisäksi kerrotaan menettelytavat ja hoitoonohjausmalli. Henkilökohtaisten ohjauskeskustelujen (HOKS) yhteydessä opiskelijan jaksamiseen, hyvinvointiin ja päihteiden käyttöön liittyvät kysymykset voivat nousta esille.

Päihdeohjelmassa annetaan toimintaohjeet tilanteisiin, joissa opiskelijan päihteiden käyttö huolestuttaa. Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa pyritään luomaan ilmapiiri sellaiseksi, että opiskelija uskaltaa hakeutua omaehtoisesti hoitoon, mikäli kokee päihteiden käytön ongelmalliseksi. Opiskelijoille korostetaan, että asiasta voi keskustella luottamuksellisesti.

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen -opintojen aikana opiskelijoiden kanssa keskustellaan päihteiden käytön haitoista ja järjestetään tarvittaessa ulkopuolista koulutusta. Opiskelijoita kannustetaan päihteettömään elämäntapaan. Myös työssäoppimisessa noudatetaan oppilaitoksen päihdeohjelmaa ja työssäoppimispaikan tulee ottaa yhteyttä oppilaitokseen päihteiden väärinkäytön ilmetessä opiskelijan työelämäjaksolla.

Päihteillä tarkoitetaan tässä ohjelmassa kaikkia päihdyttävässä tarkoituksessa käytettäviä aineita kuten alkoholia, huumeita sekä lääkkeitä. Päihdeongelma ja päihteiden väärinkäyttö tarkoittaa sellaista päihteiden liika- ja sekakäyttöä, joka vaikuttaa haittaavasti henkilön opiskeluun tai vaarantaa henkilön oman tai oppimisympäristön turvallisuuden. Päihdeohjelma käydään läpi uusien opiskelijoiden kanssa opintojen alussa. Tavoitteena on lisätä opiskelijoiden tietoisuutta päihteiden käytön haitoista ja merkityksestä opiskelukykyyn.

Henkilöstön valmiuksia tunnistaa ja puuttua päihteiden ongelmakäyttöön pyritään parantamaan. Opettajia, muuta henkilöstöä ja opiskeluhuollossa toimivia henkilöitä koulutetaan päihdeongelman kohtamiseen, päihteiden ongelmakäytön tunnistamiseen ja elämäntaitojen edistämiseen.

4.4 Työikäiset

Työikäisten päihteiden käyttö voidaan tunnistaa monilla työpaikoilla ja työpaikoissa on omia päihdeohjelmia ja -ohjeita, miten päihteiden käyttö otetaan puheeksi. Päihdeohjelma on osa työkykyä ylläpitävän toiminnan ja työsuojelun kokonaisuutta. Inarin kunta on savuton työpaikka ja siten esimerkkinä muille kunnassa oleville työpaikoille.

Työttömien kohdalla ehkäisevä päihdetyö on tärkeää, sillä työttömyys on riskitekijä päihteiden ongelmakäytön ja elämäntaito-ongelmien syntymiseen. Lapin hyvinvointialue tekee työttömille terveystarkastuksia, jossa päihteiden käyttö voidaan ottaa puheeksi ja tunnistaa riskikäyttäjiä. Työterveyshuollossa terveystarkastuksen yhteydessä kartoitetaan aina asiakkaan päihteiden käytön tilanne. Tavoitteena on päihteiden käytön tunnistaminen, varhainen puuttuminen ja hoitoon ohjaus. Työterveyshuollossa tuetaan päihteettömyyteen ja pyritään ehkäisemään päihdehaittojen syntymistä.

4.5 Ikäihmiset

Ikäihmisten osalta kunnan rooli on erityisesti järjestää ikäihmisille päivätoimintaa sekä tapahtumia. Ikääntyneiden osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksien tukeminen on tärkeää hyvinvoinnin

tukemisen ja syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta. Varsinainen asiakastyö sekä kotihoidon ja sosiaalityön palvelut ovat vuodesta 2023 alkaen olleet Lapin hyvinvointialueen tehtäviä. Kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö on tärkeää oikea-aikaisen avunsaannin kannalta. Ikäihmisten palvelutarpeen arvioinnit niin kotihoidossa kuin sosiaalityössä ovat erinomaisia tilaisuuksia alkoholinkäyttötapojen, tupakoinnin ja rahapelaamisen kartoittamiseen, riskien arviointiin, puheeksiottoon ja tuen piiriin ohjaamiseen. Ikääntyneiden kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota lääkkeiden ja alkoholin yhteisvaikutuksiin. Ikäihmisten ehkäisevässä päihdetyössä asiakkaan ja omaisten ohjauksessa voi käyttää apuna yli 65-vuotiaiden alkoholimittaria.

5 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ KUNNAN ERI PALVELUISSA

Vapaa-aikatoimi sisältää liikunta- ja nuorisopalvelut. Vapaa-aikatoimi tarjoaa palveluja kaikille ikäryhmille. Kulttuuripalveluiden merkitys alueen elinvoimaisuuden ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta on suuri. Kulttuuripalvelut tuottaa ja järjestää erilaisia kulttuuritapahtumia ja -palveluita, sekä toimii aktiivisessa yhteistyössä luovien alojen ammattilaisten, taiteilijoiden ja kulttuuriyhdistysten kanssa. Vapaa-aika- ja kulttuuritoimen toiminnalla pyritään tarjoamaan kuntalaisille päihdeetöntä tekemistä ja yhdessäoloa. Lasten ja nuorten kohdalla päihteisiin liittyvissä ja muissakin ongelmatilanteissa otetaan yhteys sosiaalitoimeen ja vanhempiin.

5.1 Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut tukevat ehkäisevää päihdetyötä ja kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia sekä elämänlaadun edistämistä luomalla ja ylläpitämällä terveystuottavien liikuntaharrastamisen mahdollisuuksia kunnan alueella. Liikuntapalvelut järjestävät monipuolisia liikunnan ohjauspalveluita, liikuntaneuvontaa sekä erilaisia liikunta- ja hyvinvointitapahtumia. Liikuntapalveluiden tavoitteena on saada vähän liikkuvat kuntalaiset aktivoitua liikunnan pariin.

5.2 Nuorisotyö

Nuorisotyö toimii nuorten hyvinvoinnin puolesta järjestämällä yhteisöllistä nuorisotoimintaa, tarjoamalla yksilöllistä tukea sekä tukea syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Nuorisotyön ominaispiirre on nuorten vapaaehtoinen mukanaolo, joten nuorisotyöhön sisältyy tiiviisti nuorten tarpeiden kunnioittaminen ja kuuleminen. Nuorisotyöhön kuuluu nuorisotilatyö, koulunuorisotyö, etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta. Nuorisotyössä on mahdollisuus seurata aitiopaikalta nuorten vapaa-ajanviettoon kuuluvia ilmiöitä. Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta nuorisotyö tarjoaa mahdollisuuden viettää päihdeetöntä vapaa-aikaa. Nuorisovaltuusto eli NuVa järjestää myös päihdeettömiä tapahtumia nuorille. NuVa toimii yhdessä osana kunnan nuorisotyötä. NuVa järjestää tapahtumia nuorten toiveiden mukaisesti ja toimii äänitorvena kunnan nuorisolle.

Päihteiden puheeksiottaminen nuorisotyössä on keskeistä ehkäisevässä päihdetyössä. Varhainen puheeksiotto mahdollistaa riskikäyttäytymisen tunnistamisen ja asianmukaisen tuen tarjoamisen. Ammatilliset voivat auttaa nuoria ymmärtämään päihteiden käytön seuraukset ja opastaa heitä terveellisempien elämäntapojen löytämisessä.

Nuorisotoimeen on luotu toimintaohjeet päihteiden käyttöä sekä vaaralliseksi luokiteltavien esineiden hallussapitoa koskevissa tilanteissa loppuvuodesta 2024. NOKKO-toimintamalli otettiin käyttöön nuorisotoimessa syksyllä 2025. NOKKO on puuttumisen malli, jos peruskouluikäinen käyttää sähkösavukkeita, nikotiinipusseja tai muita nikotiinituotteita.

5.3 Kulttuuripalvelut, kirjasto ja kansalaisopisto

Kunnan kulttuuripalvelut tarjoavat kuntalaisille paljon päihteettömiä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta tärkeää on tarjota päihteettömiä kohtaamispaikkoja, joita ovat esimerkiksi kansalaisopiston kurssit, kirjastopalvelut sekä Monitoimitalo Kuulaassa sijaitseva osallisuuskeskus. Inari pyrkii kunnallisella toiminnallaan luomaan hyvät mahdollisuudet eri kulttuurimuotojen harrastamiselle. Kulttuuritoimi vastaa kunnallisesta elokuvateatteritoiminnasta, sekä monenlaisten tapahtumien ja esitysten organisoinnista ja koordinoinnista.

Inarin kunnan kirjastotoimi toimii aktiivisena asiakkaidensa osallistumisen paikkana. Kirjaston tilat Ivalon pääkirjastossa ja Inarin kirkonkylän saamelaiskirjastossa toimivat kansalaisten toisena olohuoneena ja kaikille vapaana työskentely- ja opiskelutilana. Tiloissa järjestetään erilaisia kirjallisuus-, musiikki- ja taidetapahtumia ja taidenäyttelyitä, joilla on kuntalaisia sosiaalistava ja aktivoiva tavoite. Tiloja tarjotaan myös kansalaisopistolle sekä muille harrastusryhmille. Koko kunnan alueella kiertävä kirjastoauto on tärkeä sosiaalisen elämän keskus kunnan niille asukkaille, joilla palvelut ovat muuten kaukana tai joille siirtyminen palveluiden pariin on esimerkiksi iän tai sairauksien takia ongelmallista. Kirjastoauton henkilökunta panostaa voimakkaasti ihmiskasvoiseen asiakaspalvelutyöhön ja viestintään. Säännölliset vierailut ovat syrjemmällä asuville merkittävä sosiaalinen aktiviteetti.

Kulttuurikasvatussuunnitelman kautta on luotu kirjaston ja kunnan koulujen yhteistyölle järjestelmälliset puitteet. Kirjastot järjestävät säännöllisiä kirjavinkkauksia sekä kirjaston käytön opastusta peruskoulun ja toisen asteen opiskelijoille. Kirjastotoimi panostaa kouluyhteistyön ohella myös varhaiskasvatukseen. Kaikille kuntalaisille avoimet ja säännölliset satutunnit tukevat osaltaan kuntalaisten perhe-elämää. Perinteisen lukutaidon lisäksi kirjasto edistää myös medialukutaitoa ja opastaa asiakkaitaan e-aineistojen ja sähköisten palveluiden käytössä.

5.4 Terveysvalvonta

Tupakkalakia valvovien viranomaisten tulee tehdä yhteistyötä ehkäisevässä päihdetyössä toimivien tahojen kanssa, sillä se mahdollistaa aikaisempaa kokonaisvaltaisemman lähestymistavan tupakkalain alaisten tuotteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen ja lain tavoitteiden edistämiseen. Tupakkalakia valvova viranomainen tuo yhteistyöhön muun muassa asiantuntemuksensa tupakkalain mukaisesta valvonnasta sekä ajankohtaista tietoa tupakkavalvonnassa esille tulleista asioista ja kehityssuuntauksista. Valvontaviranomainen voi vastaavasti saada päihteiden käytöstä ajankohtaista ja luotettavaa tietoa, jonka pohjalta valvonnan voimavaroja voidaan suunnata tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Hallituksen esityksessä tupakkalain muuttamiseksi (HE 38/2024 vp) on kiinnitetty erityistä huomiota myös lasten suojaamiseen tupakkalain alaisten tuotteiden käytöstä aiheutuvilta haitoilta.

Edellä mainitussa esityksessä esitetyjä lapsia suojaavia uusia keinoja ovat esimerkiksi hallussapitokiellon laajentaminen tupakan vastikkeisiin sekä savuttomien tupakkatuotteiden käytön kieltäminen päiväkodeissa, oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä.

6 JÄRJESTÖT JA YHTEISÖT EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TOIMIJOINA

6.1 Järjestötyö

Järjestöt tukevat toiminnallaan kunnassa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevää päihdetyötä tekevien järjestöjen yhteistoimintaa koordinoi valtakunnallisesti Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n koordinoima ehkäisevän päihdetyön verkosto (EPT-verkosto). EPT-verkosto tuo esille tietoa ja menetelmiä sekä tekee ehkäisevän päihdetyön tuloksia näkyväksi. EPT-verkosto ottaa myös kantaa päihdepoliittisiin uudistuksiin ja lakien valmisteluun sekä toimii foorumina eri toimijoiden väliselle vuorovaikutukselle. Inarin alueella toimivista järjestöistä EPT-verkostoon kuuluvat Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n lisäksi Ensi- ja turvakotien liitto ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry ja Suomen Punainen Risti.

Järjestöt tavoittavat kuntalaiset heidän omassa arjessaan. Useilla paikallisilla järjestöillä ja seuroilla on tavoitteena terveiden elämäntapojen, päihteettömyyden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Inarissa toimivat järjestöt tarjoavat eri ikäryhmille monipuolista toimintaa. Inarissa toimivat urheiluseurat ja muut järjestöt kannustavat kaikenikäisiä kuntalaisia terveellisiin elämäntapoihin ja päihteettömään harrastustoimintaan.

Järjestöjen ja kunnan yhteistyö ehkäisevässä päihdetyössä on tärkeää. Inarin kunta tukee järjestöjä avustuksilla sekä tarjoamalla käyttöön tiloja ja järjestämällä kohtaamispaikkatoimintaa. Inarin kunnan avustusohjeen mukaan kunnan järjestöavustuksia myönnettäessä huomioidaan järjestön toiminnan vastaavuus kunnan strategiaan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteisiin. Avustuksen hakijoiden tulee lisäksi edistää toiminnassaan päihteettömyyttä ja savuttomuutta. Ivalossa Monitoimitalo Kuulaassa toimiva Osallisuuskeskus on kaikille avoin kohtaamis- ja tapahtumapaikka. Monitoimitalo Kuulaan tilat ovat maksutta yhdistysten käytettävissä.

6.2 Inarin seurakunta

Inarin seurakunta tekee nuorten ehkäisevää päihdetyötä järjestämällä kuukausittain yläasteikäisille suunnattuja nuorteniltoja Ivalossa Ivalon kirkolla tai nuorisotila Stönöllä sekä Inarissa nuorisotila Vintillä. Rippikoulun käyneille nuorille järjestetään isoskoulutusta. Lisäksi koululaisten syys- ja talvilomalla sekä kesälomalla kesäkuussa järjestetään mahdollisuuksien mukaan lasten ja nuorten toimintaa. Seurakunta järjestää myös erilaisia leirejä, kuten rippileirit, lasten leirit, perheleiri ja nuku yö kirkossa -tapahtumia.

Nuorisotyön ydintoimintaa on myös yläasteen koulukahvilatoiminta, jota toteutetaan viikoittain Ivalon koululla Kaarteessa yhteistyössä Inarin kunnan vapaa-aikatoimen kanssa. Koulukahvilaa järjestetään myös Inarin koululla. Vapaaehtoisten aikuisten nuorisotyön ryhmä Saapas jalkautuu kaduille Inarissa ja Ivalossa suurempien juhlapäivien ja tapahtumien yhteydessä (esim. vappu, koulujen päätöspäivä, Ivalon vesicrossit, Ijahis Idja -festivaalit jne.). Tavoitteena kohdata nuoria ja varmistaa, että heillä on kaikki hyvin.

Toimintaa suunnitellaan ja tapahtumia järjestetään tiiviisti yhdessä Inarin kunnan nuorisohjaajien kanssa, jotta nuoria kohtaava toiminta olisi toisia tukeva kokonaisuus. Seurakunta on ollut järjestämässä toimintaa myös yhteistyössä koulunuorisotyöntekijän kanssa ja ollut mukana koulujen ryhmäytystapahtumissa. Lisäksi seurakunta tekee yhteistyötä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa muun muassa osallistumalla syksyiseen hyvinvointipäivään ja järjestämällä yhdessä asuntolaohjaajien kanssa toimintaa oppilaille koulun asuntolalla. Diakoniatyöntekijät tekevät aikuisten ehkäisevää päihdetyötä tarjoamalla henkilökohtaisia tapaamisia apua ja tukea tarvitseville. Lisäksi naisten mielenterveys- ja päihdekuntoutujien ryhmä kokoontuu säännöllisesti. Tulevaisuudessakin Inarin seurakunta haluaa olla mukana kehittämässä ja suunnittelemassa ehkäisevää päihdetyötä Inarin kunnan sekä muiden sidosryhmien kanssa.

6.3 SámiSoster

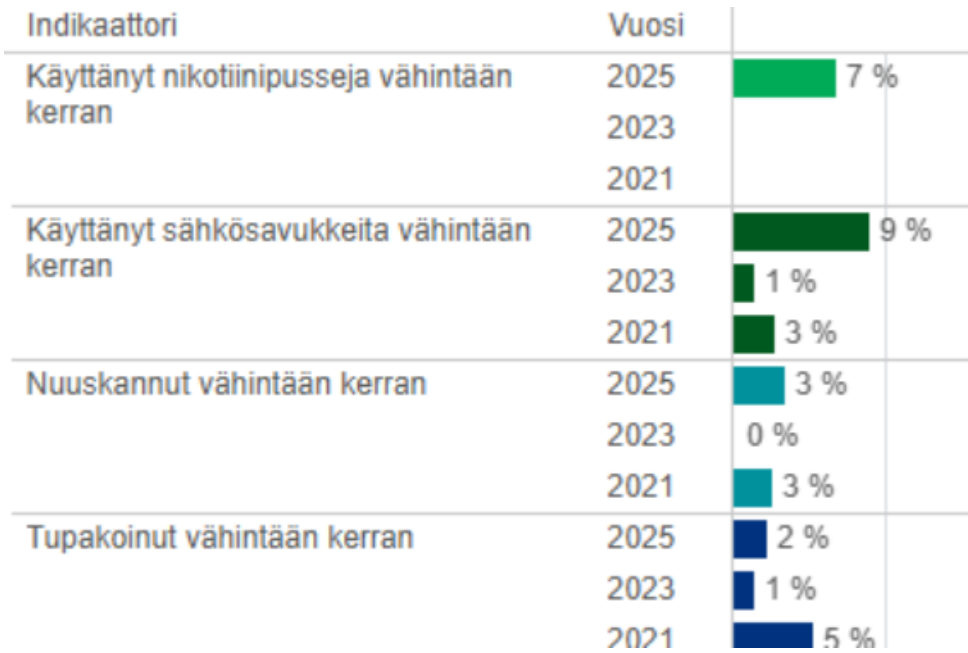
SámiSoster ry toteuttaa saamelaisalueella järjestöllistä ennaltaehkäisevää päihdetyötä Mettäterapija-hankkeena. Toiminnan tarkoituksena on tukea päihteiden riskikäyttäjää päihteidenkäytön vähentämisessä ja elämänhallinnan vahvistamisessa ja sitä toteutetaan asiakkaiden omassa toimintaympäristössä. Toimintamuotoina ovat luontoa hyödyntävä, sosiaalisesti kuntouttava ja kulttuurisensitiivinen ryhmätoiminta, ohjattu vertaistoiminta sekä yksilötapaamiset (Meahcceterapija-Mettäterapija).

7 PÄIHDEKILANNE INARISSA

7.1 Lapset ja nuoret

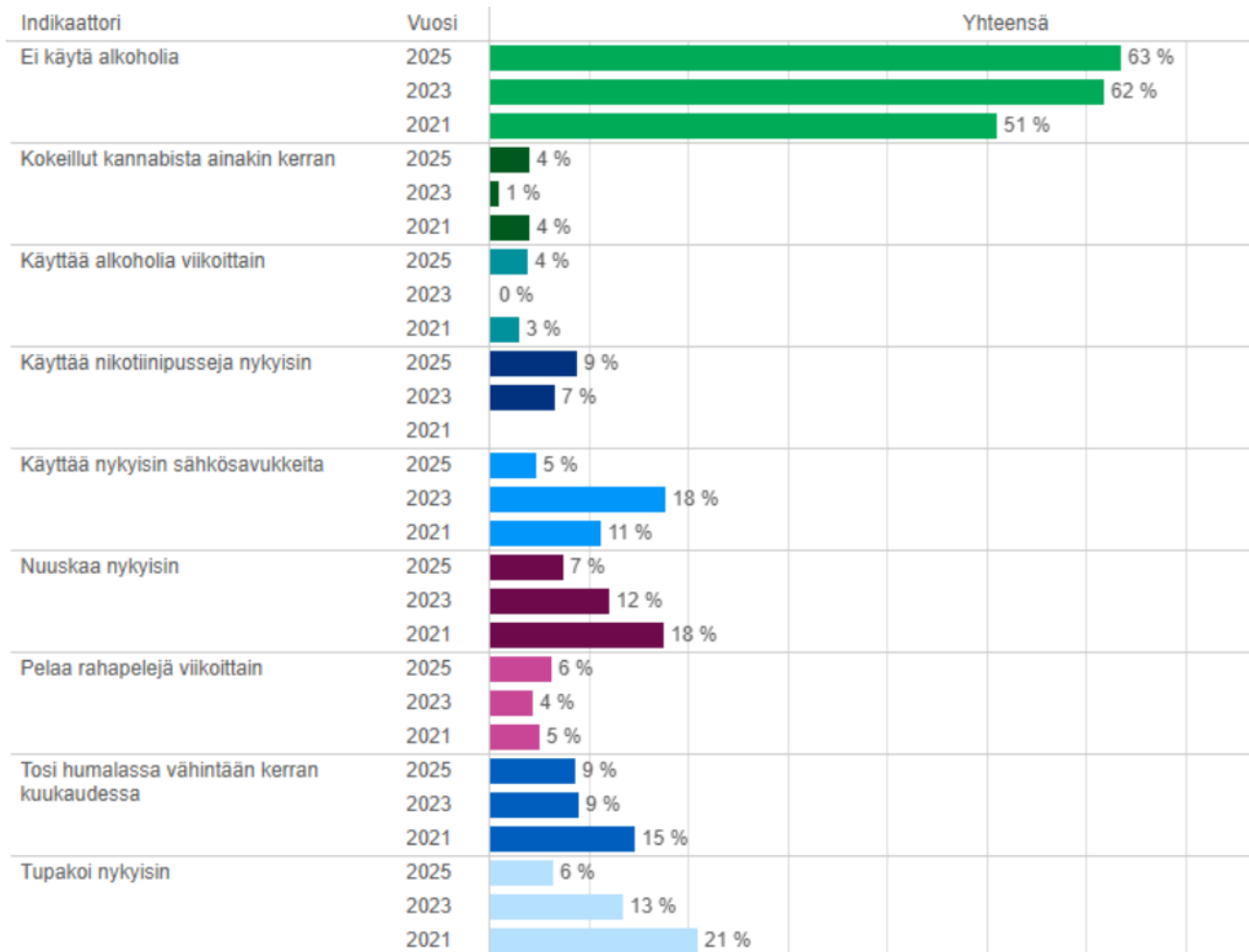
Lasten ja nuorten osalta päihde-tilanteesta saadaan kuntakohtaista tietoa Terveiden ja hyvinvointilaitoksen (THL) joka toinen vuosi kansallisesti toteuttamasta kouluterveyskyselystä. Kysely toteutetaan peruskoulun 4., 5., 8. ja 9. luokan oppilaille sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. luokan opiskelijoille.

Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilailla sähkösavukkeiden kokeilu on lisääntynyt merkittävästi. Nikotiinipusseja on kokeillut 7 % tästä ikäluokasta ja nuuskaa 3 %. Tupakointikokeilut ovat vähentyneet ja kannabiskokeiluja ei kouluterveyskyselyn mukaan ole ollut.



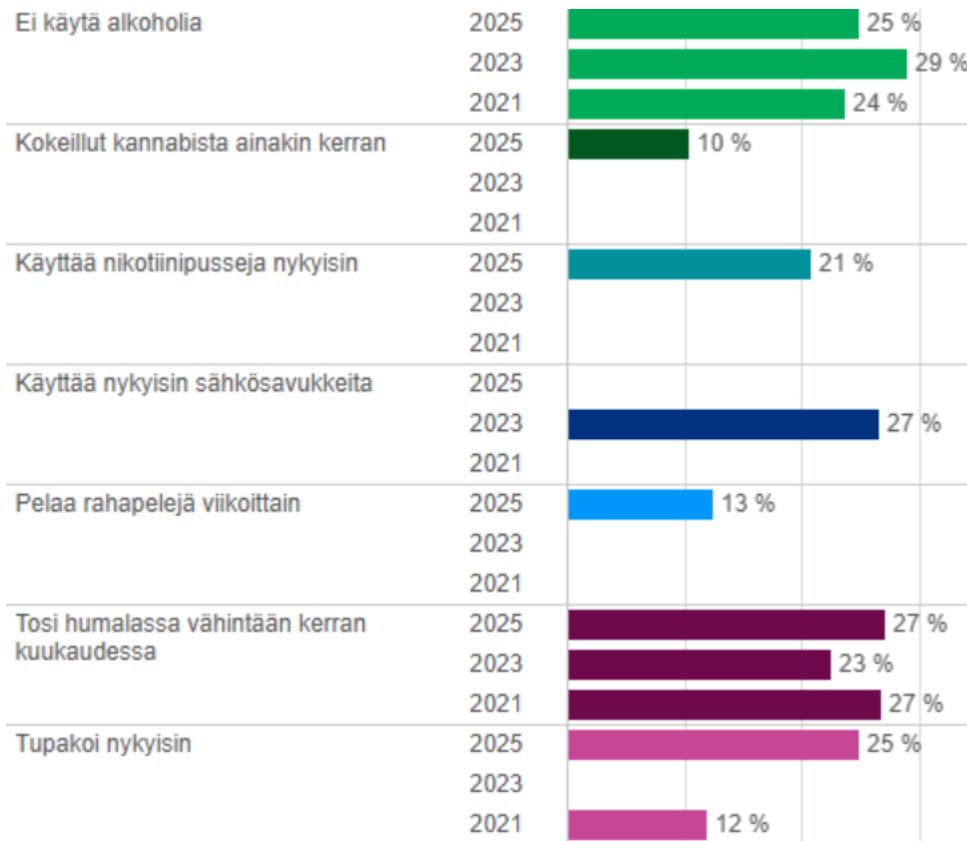
Kuva: 4. ja 5. luokan oppilaiden tuloksia kouluterveyskyselyistä vuosilta 2021–2025

Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella vaikuttaa, että sähkösavukkeiden ja nuuskan käyttö, tupakointi sekä kannabiskokeilut ovat vähentyneet 8. ja 9. luokan oppilailla, kun taas nikotiinipussien käyttö ja rahapelaaminen ovat lisääntyneet. Raittiiden osuus on pysynyt jokseenkin samana, mutta viikoittain alkoholia käyttävien osuus kasvanut.



Kuva: Inarin koulujen 8. ja 9. luokan oppilaiden tuloksia kouluterveyskyselyistä vuosilta 2021–2025

Lukion 1. ja 2. luokan oppilailla alkoholin käyttö ei näyttäisi vähentyneen ja tupakointi on lisääntynyt vuoden 2021 kyselyyn verrattuna. Nikotiinipussien ja sähkösavukkeiden käyttö on verrattain yleistä lukiolaisilla. Kaikista päihdetilannetta kuvaavista indikaattoritiedoista ei ole kaikilta vuosilta tuloksia vähäisen vastaajamäärän vuoksi.



Kuva: Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoiden tuloksia kouluterveyskyselyistä vuosilta 2021–2025.

Lukiolaisista noin 67 % hyväksyi ikäisillään alkoholin juomisen humalaan asti vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä. Sähkösavukkeiden käytön ikäisillään hyväksyi noin 54 %, tupakoinnin noin 51 %, nuuskaamisen noin 44 % ja kannabiksen polttamisen 14 % lukion 1. ja 2. luokan oppilaista. Lukiolaisista lähes 36 % ja 8. ja 9. luokan oppilaista noin 20 % on sitä mieltä, että omalla paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita. (THL/Kouluterveyskysely)

Kyselyistä saatava tieto ei yksin kerro riittävän luotettavasti todellisesta päihdetilanteesta. Nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset ovat havainneet nuorilla nuuskan ja sähkötupakan käytön merkittävää lisääntymistä. Vaikka alkoholin käyttö on nuorilla keskimäärin vähentynyt, esiintyy humalahakuista juomista edelleen ja siihen tulee kiinnittää huomiota.

7.2 Työikäiset ja ikääntyneet

Työikäisten ja ikääntyneiden päihdetilanteesta ei ole saatavilla kuntakohtaista indikaattoritietoa. AUDIT-1k-mittarilla kerättyä tilastotietoa työikäisten ja ikääntyneiden alkoholin käytöstä on saatavilla kuitenkin Lapin hyvinvointialueen tasolla. (THL/Sotkanet-tietokanta)

Lapin hyvinvointialueella alkoholia humalahakuisesti tai liikaa käyttävien osuus 20–64-vuotiaasta väestöstä on hieman pienentynyt vuodesta 2021 vuoteen 2024. Sen sijaan 65 vuotta täyttäneillä sekä humalahakuinen juominen että alkoholin liikkakäyttö ovat lisääntyneet. Päivittäin tupakoiden

osuus on säilynyt jokseenkin samana molemmissa ikäryhmissä. Alla olevissa kuvissa on esitetty vuoden 2024 indikaattoritietoja 20–64-vuotiaiden sekä 65 vuotta täyttäneiden alkoholin käytöstä sekä tupakoinnista Lapin hyvinvointialueella ja koko maassa.



Lähde: THL/Sotkanet-tietokanta (2024)

Sekä alkoholin liikakäyttö että humalahakuinen juominen ovat miehillä yleisempää kuin naisilla. Vuonna 2024 Lapin hyvinvointialueella 20–64-vuotiaista miehistä 16,8 % joi alkoholia humalahakuisesti, kun naisista osuus oli 6,2 %. Tästä ikäryhmästä alkoholia käytti liikaa miehistä

41,3 % ja naisista 23,3 %. Miesten ja naisten väliset erot alkoholin liikkäytössä ja humalahakuisessa juomisessa ovat vielä suuremmat 65 vuotta täyttäneissä. Alkoholin liikkäyttö ja humalahakuinen juominen vähenevät iän myötä. Lapin hyvinvointialueella yli 75-vuotiaista 25,1 % käyttää alkoholia liikaa, mikä on hieman enemmän kuin koko maassa (23,4 %). Miesten ja naisten väliset erot alkoholin liikkäytössä ovat nähtävissä myös 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä. Humalahakuista juomista on 75 vuotta täyttäneistä 3,2 %, joista alle 1 % on naisia ja loput miehiä. Alkoholikuolleisuus on ollut laskussa Lapin hyvinvointialueella 20–64-vuotiaiden keskuudessa, mutta nousussa 65 vuotta täyttäneillä. (THL/Sotkanet-tietokanta)

Päivittäin tupakoivien osuus on hieman kasvanut Lapin hyvinvointialueella vuodesta 2022 vuoteen 2024. Miesten osuus tupakoivista on suurempi kuin naisten: 20–64-vuotiaista miehistä päivittäin tupakoi 14,7 % ja naisista 11 %. 65 vuotta täyttäneistä päivittäin tupakoi 11,8 % miehistä ja 6,2 % naisista. Päivittäin tupakoivien osuus vähenee ikääntymisen myötä: 75 vuotta täyttäneistä enää 2,5 %. Raskauden aikana tupakoineita oli vuonna 2023 8,9 % synnyttäneistä Lapin hyvinvointialueella ja osuus on ollut laskussa. Vuonna 2024 Lapin hyvinvointialueella vähintään kerran viikossa rahapelejä viimeisen 12 kuukauden aikana pelanneiden osuus 20–64-vuotiaista oli 26,3 %, 65 vuotta täyttäneistä 31,4 % ja 75 vuotta täyttäneistä 24,5 %. Rahapelaaminen on yleisempää miehillä kuin naisilla ja se on ollut laskussa kaikissa mainituissa ikäryhmissä. (THL/Sotkanet)

Vuonna 2024 Inarissa oli poliisin tietoon tulleita rattijuopumustapauksia 5,1 tuhatta (1000) asukasta kohti, mikä on enemmän kuin Lapin hyvinvointialueella (4,7/1000) tai koko maassa (2,8/1000). Rattijuopumustapausten määrä on säilynyt suhteellisen ennallaan tarkastelujaksolla. Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäiltyjen määrä oli vuonna 2024 Inarissa 11,9/100 asukasta, mikä on koko maan keskiarvoa (10,4/1000) suurempi, mutta Lapin hyvinvointialueen keskiarvoa (14,2/1000) pienempi. Kaikkia poliisin tietoon tulleita huumausainerikoksia oli vuonna 2024 Inarissa 1,5/1000 asukasta, mikä on huomattavasti vähemmän kuin Lapin hyvinvointialueella (5,9/1000) tai koko maassa (4,8/1000) keskimäärin. (THL/Sotkanet)

Työikäisiä ja ikääntyneitä koskevan tilastotiedon tulkinnessa tulee huomioida, että koko Lapin hyvinvointialuetta koskeva tieto ei ole suoraan yleistettävissä koskemaan Inarin tilannetta. Voidaan kuitenkin olettaa, että päihdetilanne on Inarissa samankaltainen kuin muissa Lapin kunnissa.

Inarin kunta toteutti keväällä 2025 hyvinvointikyselyn, jossa kartoitettiin muiden hyvinvoinnin tekijöiden ohessa inarilaisten päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttöä. Kyselyyn vastasi 205 inarilaista, joista 122 oli työikäisiä ja 83 ikääntyneitä (65 vuotta täyttäneitä). Kyselyn mukaan yli puolet vastaajista nautti alkoholi juomia kerran kuussa tai harvemmin, tai ei koskaan. Yli puolet vastaajista raportoi kerralla nautittavien alkoholiannosten määrän olevan 1–2 annosta ja noin neljännes raportoi nauttivansa 3–4 annosta kerralla. Työikäisistä vastaajista 7 % raportoi olevansa huolissaan omasta alkoholinkäytöstään. Kyselyyn vastanneista työikäisistä 11 % ja ikääntyneistä 10 % tupakoi päivittäin, ja nikotiinipusseja päivittäin käyttää työikäisistä vastaajista 4 %. Inarilaisten hyvinvointikyselyn perusteella ongelmallista päihteiden käyttöä tai rahapelaamista on Inarissa vain vähän. Vastauksia tulkitessa tulee kuitenkin huomioida verrattain pieni vastausprosentti (3 % työikäisistä ja 4 % ikääntyneistä inarilaisista), eikä vastausten perusteella voi tehdä yleistyksiä inarilaisten päihdetilanteesta.

8 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

EPT-työryhmässä on tunnistettu indikaattori- ja kokemustiedon perusteella keskeisiä päihteiden käyttöön liittyviä ilmiöitä eri ikäryhmissä. Ilmiöiden pohjalta on laadittu toimenpideohjelma, johon on määritelty kunnan ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2026–2029. Ehkäisevä päihdetyö tarvitsee tuekseen rakenteita ja pitkäjänteistä työtä, jota voidaan vahvistaa tällä erillissuunnitelmalla. Sivulla 19–20 olevassa taulukossa esitetty ehkäisevän päihdetyön toimenpideohjelma on viety osaksi kunnan laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa, jotta sen toteutumisen seuranta kytkeytyy tiiviisti osaksi hyvinvoinnin-, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämisen työtä.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho kunnassa ja yhteistyötahot	Mittari
Lisätään systemaattista varhaista puuttumista päihteiden ja nikotiiniuotteiden käyttöön.	Viestitään säännöllisesti ja kohdennetusti ajankohtaisista ilmiöistä eri kanavissa, jotta huoltajien ja muiden aikuisten tietoisuus lisääntyy: mm. Wilma, vanhempainillat, kunnan ja perhekeskuksen some-kanavat	Sivistystoimi, yhteistyössä perhekeskusverkosto	Kouluterveyskysely
Ehkäistään lasten ja nuorten nikotiiniuotteiden käyttöä ja varhaisia kokeiluja	Nokko-mallin vakiinnuttaminen Kouluilla ja nuorisotiloilla noudatetaan laadittuja päihteitä ja nikotiiniuotteita koskevia sääntöjä ja säännöt ovat tiloissa nähtävillä tietoisuuden lisäämiseksi Toteutetaan vuosittain ympäristön siisteyttä edistävää toimintaa erityisesti lasten ja nuorten arkiympäristöt huomioiden	Vapaa-aikatoimi, yhteistyössä seurakunta Sivistystoimi, yhteistyössä järjestöt	Asiakkaiden määrä Kouluterveyskysely Säännöt laadittu ja esillä (kyllä/ei) Esim. Miljoona roskapussia -kampanjaan osallistuminen (kyllä/ei)
Kunta sitoutuu työikäisten ehkäisevään päihdetyöhön	Kunta päivittää päihdeohjelman sekä lisää sen tunnettuutta ja tiivistää yhteistyötä työterveyshuollon ja Laphan kanssa Esihenkilöille tarjotaan tukea ja koulutusta puheeksiottoon	Hallinto-osasto, yhteistyössä muiden toimialojen kanssa	Päihdeohjelma päivitetty (kyllä/ei) Koulutuksia toteutunut (kyllä/ei)
Ehkäistään alkoholin riskikäyttöä	Kannustetaan arvioimaan omaa alkoholinkäyttöä ja tarjotaan työkaluja itsensä auttamiseen (viestimällä monikanavaisesti)	EPT-työryhmä	AUDIT-kyselyn tulokset (THL)
Kannustetaan ikääntyneitä päihteettömään arkeen	Jaetaan viestintäkampanjoiden avulla ikääntyneille tietoa päihteiden käytön vaikutuksista ja ikääntyneiden riskirajoista sekä alkoholin ja lääkkeiden yhteisvaikutuksista	EPT-työryhmä, yhteistyössä Lapha	Viestintäkampanjoita toteutunut (kyllä/ei)

Vahvistetaan vastuullisuutta sekä lisätään tietoisuutta päihteiden ja rahapelaamisen riskeistä	Päihteisiin liittyviä positiivisia mielikuvia vähennetään lisäämällä tietoisuutta päihderiskeistä viestintäkampanjoilla. Päihdeteemat ja rahapelaaminen huomioidaan laadittavassa kuntien ja hyvinvointialueen hytetu-vuosikellossa	EPT-työryhmä, Yhteistyössä Lapha	Teemat huomioitu hytetu-viestinnän vuosikellossa (kyllä/ei) Vuosikellon mukaiset kampanjat on toteutettu (kyllä/ei)
Mahdollistetaan päihteetön vapaa-ajan toiminta	Järjestöavustuksissa huomioidaan päihteettömyyden edistäminen Järjestetään matalan kynnyksen päihteettömiä tapahtumia vuosittain Mahdollistetaan päihteettömiä kohtaamispaikkoja eri ikäisille Viestinnässä tuodaan esille päihteettömyys	Kaikki toimialat	Toteutunut (kyllä/ei)
Huomioidaan osallisuus ja stigman purkaminen ehkäisevässä päihdetyössä	Tavoitetaan päihteitä käyttäviä aikuisia yhteisölliseen toimintaan tehostamalla viestintää eri kanavissa	Hallinto-osasto, sivistysosasto	Kyllä/ei
Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja tehostetaan puheeksiottoa	Toteutetaan alueellisesti säännölliset päihteiden puheeksioton kampanjat. Varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja muissa kohtaamisissa hyödynnetään puheeksioton kortteja ja muita tukimateriaaleja.		Kyllä/ei
Monitoimijainen yhteistyö lisääntyy ehkäisevässä päihdetyössä	Pakka-toimintamalliin tutustuminen ja käyttöönotto soveltuvin osin Eri toimijoiden välisen viestinnän lisääminen sovittujen rakenteiden avulla	EPT-työryhmä,	Toimintamallia sovellettu (kyllä/ei) Toimijoille tehty kysely
Kehitetään tietopohjaista ehkäisevää päihdetyötä alueellisena yhteistyönä	Kehitetään alueelliset ehkäisevän päihdetyön rakenteet, joissa seurataan päihdetilannekuvaa sekä ehkäisevän päihdetyön toimia.		Alueellinen työryhmä on perustettu ja toiminta on säännöllistä sekä kirjattujen tavoitteiden mukaista (kyllä/ei)

LÄHTEET

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman verkkosivut, THL <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/ehkaisevan-paihde-tyon-toimintaohjelma> 15.12.2021

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:17. Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030.

Markkula J ym. (2021). Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Väliarviointi ja tehostettavat toimet vuoteen 2025. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:13.

THL, (2022). Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144684/URN_ISBN_978-952-343-825-5.pdf?sequence=4

THL, (2023). Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet – verkkosivut, Ehkäisevä päihdetyö.
<https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet>

Warpenius, K. (toim.) (2021). Alkoholi- tupakka-, huumausaine- ja rahapelitilanne Suomessa. Päihde- ja riippuvuusstrategian taustaselvitys. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 4/2021.

EHYT ry (2022). [Mitä on ehkäisevä päihdetyö? Opas kunta- ja aluevaltuutetuille.](#)

THL (2021–2025). Kouluterveyskysely.

THL, Sotkanet-tietokanta (2024)

Inarilaisten hyvinvointikysely 2025.
